



DESET LET S VÁCLAVEM
HAVLEM

Ladislav Špaček



Ladislav Špaček

DESET LET S VÁCLAVEM
HAVLEM



Mladá fronta

Deset let s VH ukázka

Smoking

Když přišel Václav Havel na Hrad, musel si pořídit pár solidních obleků a taky smoking. Tehdejší kancléř Karel Schwarzenberg ho uklidňoval: „S tím si nedělej starosti, Václave, já to zařídím.“ Po pár dnech přijel menší čiperný chlapík, prezidenta měřil ze všech stran, pak si něco špitali se Schwarzenbergem a zase umizel. Po pár dnech se objevil s téměř hotovým smokingem, vyzkoušel ho, tu něco přitáhl, tu něco povolil a zase odjel. Pak přišel balík se smokingem a s ním účet. Prezidentovi se udělalo nevolno. Byl to nejlepší krejčí z Londýna. Ještě po letech se prezident občas obrátil na svého tajemníka s otázkou: „Vladimíre, ten smoking už je splacený?“

Časem si musel prezident opatřit druhý smoking, na dlouhých cestách byl nezbytný. Na jedné poradě šéf protokolu upozorňoval: „Pánové, a ve smokingu!“ Kancléř Luboš Dobrovský znejistěl: „Já smoking nemám, Vašku, nemohl bys mi půjčit některý svůj?“ „Proč nemáš smoking? Já mám dva...“ „No právě, už si ho nestihnu koupit.“ Václav Havel mu půjčil smoking a nějak se na to zapomnělo. Za dva měsíce jsme plánovali dlouhou cestu do zámoří a šéf protokolu připomínal: „Pane prezidente, vezměte si s sebou dva smokingy.“ Václav Havel zpozorněl a otočil se s lehkou výčitkou na kancléře: „Luboši, ty jsi mi ten smoking ještě nevrátil.“ Kancléř zrozpačtil: „To bude

těžké, Václave, on mi byl trochu volný, víš, tak jsem si ho nechal tady přes ramena ubrat, hm, myslím, že už ho neoblékneš.“

Na státní návštěvu Japonska si musel prezident nechat ušít frak. Byl vyžadován k přijetí u císaře. Bylo jasné, že tady ho prezident už nikdy nevyužije, ale císař je císař a je jen jeden, právě japonský Akihito. Prezident trpělivě absolvoval zkoušky fraku, smířil se s jeho cenou a měl ho doma připraven pro tento jediný účel, na cestu do Japonska. V den odletu už seděli všichni na svých místech, letadlo nahodilo motory a rolovalo na start. Za chvíli mělo být ve vzduchu a zamířit k Tokiu. Najednou prezident zbledl a viditelně zneklidněl. „Stalo se něco, Vašku?“ starostlivě se zeptala paní Olga. „Já jsem zapomněl ten frak doma.“ Speciál zabrzdil, vrátil se k letištní budově, rychlý vůz vyrazil do prezidentova bytu a za půl hodiny letadlo odstartovalo, s frakem na palubě.

Telefony

V prezidentově pracovně bylo několik telefonů. Je řeč o době, kdy ještě nebyly mobilní telefony nebo byly ještě hodně nepraktické a těžkopádné. Nejdůležitější byl černý šifrovací přístroj, kterým se vedly utajované hovory mezi nejvyššími vládními činiteli. (Měl jsem ho ve své kanceláři taky, ale využíval jsem ho málo, zase tolik tajemství jsme mezi sebou neměli.) Pak měl telefon pro vnitřní hovory po Hradě, kterým občas zavolal mně nebo jinému řediteli odboru, nejčastěji svým sekretářkám, které seděly ve vzdáleném předpokojí. Další telefon byl zvláštní, dalo se jím volat ven, byla to běžná státní linka, kterou mohl prezident soukromě telefonovat mimo Hrad, ale neměl žádné číslo, přesněji nikdo ho neznal, aby se nemohl nikdo dovolat prezidentovi přímo na stůl. Jednou jsme seděli v pracovně, když právě tenhle telefon s nejtajnějším číslem na světě zazvonil. Hleděli jsme konsternovaně na řinčící přístroj a nevěřili jsme vlastním očím a uším. První se vzpamatoval prezident. Zvedl sluchátko a našťastí místo obvyklého „tady Havel“, řekl jen „prosím?“. Ve sluchátku se ozvalo: „Je tam Rakona?“ „Ne, tady je...ehm, tady není Rakona“, vybruslil z toho prezident. Naznačoval jsem mu vehementně gesty, aby telefon okamžitě položil. „A nevíte, jaké číslo má Rakona?“ pokračoval hlas na druhé straně. Prezident se ke mně obrátil a povídá: „Nevíte, prosím vás, jaké číslo má Rakona?“ „Proboha, položte to,“ šeptal jsem rozčileně, ale bylo vidět, že prezident se bezvadně baví. Po chvíli jsem ho přinutil, aby se omluvil a sluchátko položil.

Pak přišly mobilní telefony. První mobil, který jsem dostal, byla těžká cihla, kterou jsem nosil za pasem pod sakem, bylo to tak nápadné, že si mě někdy pletli s ochrankou. Vzpomínám si, jak jsme byli na návštěvě na severní Moravě a obědvali jsme v nějaké restauraci. Probírali jsme téma, které se týkalo Michala Kocába, a prezident nám uložil, abychom po návratu do Prahy Michalovi zavolali a projednali to s ním. Věděl jsem, že Michal má stejný mobil jako já, a tak jsem vytáhl ten výstřelek techniky a navrhl jsem: „Tak já mu, pane prezidente, zavolám hned, ať to vyřešíme.“ Prezident nevěřičně hleděl na tu zvláštní věc bez drátů a povídá: „A jak mu zavoláte,

tímhle?“ „Ano, tím mohu telefonovat odkudkoliv.“ Ale prezident se nedal: „A jak víte, kde teď zrovna je?“ Za rok se téhle příhodě smál taky.

Finále ve Wembley

Jestli něčemu Václav Havel opravdu nerozuměl, tak to byl sport (v tom jsme byli úplně stejní, sportu jsem se celý život cílevědomě vyhýbal, nic jsem o něm nevěděl a noviny jsem četl od první do předposlední strany, na tu poslední jsem se nikdy nepodíval). Když jsme byli na státní návštěvě Irska v roce 1996, probojovali se naši fotbalisté do finále mistrovství Evropy a měli sehrát rozhodující zápas o zlato na stadionu v londýnském Wembley. Prezidentovi poradci pro sport naléhali, abychom na zpáteční cestě, která spadala přesně do termínu finálového zápasu, přistáli v Londýně a zúčastnili se utkání. Václav Havel sport nijak nesledoval a neviděl důvod, proč by měl jít na fotbal, ale podle hradních expertů by to veřejnost prezidentovi neodpustila, kdyby letěl nad stadionem a nezastavil se tam.

Václav Havel si sportovců vážil, byla to jedna z výrazných aktivit občanské společnosti, a dokonce mě někdy překvapil tím, že ráno referoval, kdo vyhrál Davis cup nebo obří slalom na mistrovství světa. Nikdy ovšem sám aktivně nesportoval a sport ani nesledoval, na to v Kanceláři prezidenta republiky byli větší odborníci. Musím prozradit, že známá a obvyklá tradice posílat blahopřejné telegramy sportovcům po vítězství na různých mistrovstvích šla úplně mimo prezidenta. Obvykle se to odehrálo tak, že mě moje žena nebo kamarádi na chalupě upozornili, že jsme vyhráli zlaté medaile v tom či onom sportu, já jsem pak zavolal do televize, aby mě spojili s televizními komentátory přímo na místě a nadiktoval jsem jim znění blahopřejného telegramu. Kamarádi měli radost, když hrála česká hymna po vítězném zápase a komentátoři do jejích tónů četli blahopřejný telegram prezidenta republiky. Ten se ráno v novinách dočetl, že hokejistům nebo fotbalistům blahopřál ke skvělému vítězství.

Přiletěli jsme na Heathrow, pro nedostatek místa na stadionu jsme nejeli v automobilové koloně, ale autobusem a vydali jsme se do Wembley. Zdálo se mi, že je tady celý svět, tisíce lidí kolem nás, autobus se protlačil ke vchodu na VIP tribunu, vešli jsme do salonku, kde nás uvítal princ Philip, manžel britské královny, a pak už nás vedli do hlediště. Přivítal nás řvoucí kotel desetitisíců hrdel, všichni křičeli jeden přes druhého, pak něco skandovali společně, takový kravál jsem už dlouho nezažil. Devadesát tisíc sedadel, bylo nabito. Polekaně jsme usedli a rozhlíželi se kolem sebe. Vedle nás seděly různé sportovní veličiny; kousek ode mne seděl Boris Becker, Niki Lauda a mnozí další, které jsem neznal, ale informovanější členové delegace si je s nábožnou úctou prohlíželi a ukazovali nám je.

Najednou se ozval hurónský řev, zápas začal. Ukázali nám, že hrajeme zprava doleva a při našem útoku jsme měli vstát a volat něco na podporu našich chlapců. Po chvíli nás to chytlo a tak i prezident vstával a volal „do toho!“. Po přestávce, kterou jsme strávili s princem Philipem a těmi sportovními celebritami v salonku u skleničky

šampaňského, jsme zase usedli do hlediště. Zprava začal útok. Vstali jsme a volali „do toho!“, ale ostatní nás začali tahat na šosy zpátky na sedadlo. Během přestávky si totiž hráči vyměnili strany a tohle byli Němci, ne naši. Moc jsme tomu nerozuměli, ale asi to tak je obvyklé, tak už jsme pak vstávali, jen když vybíhali hráči zleva. Zápas jsme prohráli, ale stejně se objevil požadavek, abychom navštívili šatnu našeho mužstva. Jediná cesta, kudy jsme se tam mohli dostat přes přeplněný stadion, byla jít přes trávník do jakéhosi tunelu, který vedl k šatnám. Cesta přes plochu stadionu byla deprimující. Obrovský kotel, nad námi téměř sto tisíc lidí, všichni pořád ještě křičeli, jako by toho neměli dost, tak jsme se kvapem přesunuli do tunelu a vešli jsme do šatny. Ovanul nás pach zpocených těl, všude se válely hromady propocených hadrů a prázdných lahví s jakýmisi neznámými nápoji. Hned nás obklopila skupina hubených kluků v trenýrkách a nadšeně povídali jeden přes druhého. Jeden z hráčů přinesl prezidentovi svůj propoceny dres, bylo na něm napsáno Poborský. Přehodil jsem si dres přes ruku a po chvíli jsme už vycházeli ven ze stadionu. Tam ovšem čekala početná skupina českých novinářů, kteří dychtivě čekali, jak prezident zhodnotí zápas. První otázka zněla, který hráč hrál podle prezidenta nejlépe. Pohotově jsem roztáhl mokrý dres, který jsem držel v rukou, tak aby bylo vidět jméno, a prezident odpověděl svým typickým způsobem: „Nu, na naší straně tam rychle běhal pan Poborský.“ Druhá otázka byla záludnější: „Co jste říkal gólu Patrika Bergera?“ To jméno znělo dost německy, a tak prezident odpověděl bezelstně: „To se nemělo stát.“ To už jsem i já pochopil, že Patrik Berger je náš hráč, vzal jsem prezidenta za rukáv a odtáhl ho do autobusu.

Drama v Thajsku

Velmi ceremoniální byla státní návštěva Thajska v roce 1994. Král Pchúmipchon Adundét byl korunován v roce 1946 a je nejdéle vládnoucím monarchou na světě (britská královna vládne od roku 1952). Je uctíván jako bůh a tak jako se ve všech zemích světa občas vtipkuje na adresu nejvyšších představitelů, v Thajsku je to zcela vyloučeno. Nejen kvůli přísným trestům za urážku krále, ale hlavně proto, že král je skutečně uctíván, respektován a milován všemi Thajci. Když jsme přišli k jednání do královského paláce, usedli jsme a král zahájil výklad. Vzápětí se pootevřely dveře a vkleče v naprostém tichu „přicházeli“ číšníci s nápoji, barevnými ovocnými šťávami. Když se přiblížili na tři metry ke králi a k prezidentovi, sklonili hlavy, aby nespátřili posvátné osoby, a s rukama vysoko nad tělem nabízeli občerstvení. Zírali jsme v úžasu, ale to ještě nebylo všechno: Po chvíli pozval král předsedu vlády, otevřely se dveře, premiér poklekl a vkleče po čtyřech s hlavou hluboce skloněnou se přiblížil ke králi. Václav Havel mi šibalsky pošeptal: „Tohle bychom mohli zavést u nás“. Premiérem byl tehdy Václav Klaus.

Poslední noc v Bangkoku byl dramatická. Bydleli jsme v soukromé rezidenci krále v posvátném okrsku, kde byly paláce krále a jeho rodiny. Rezidence byla obrovská,

jak bývá v orientálních monarchiích zvykem. Prezident měl několik pokojů, kterými stále bloudil, když šel do koupelny nebo hledal toaletu, postel byla velká jako ložnice v hotelu, koupelna byla rozlehlá jako půl hlavního nádraží, navíc s několika vanami a bazénkem o rozměru tři krát dva metry, asi metr padesát hlubokým. Voda v něm nebyla a prezident si bazének za celou dobu pobytu nenapustil, nebyl žádný vodomil. Poslední večer šel brzy spát, protože nazítří nás čekala náročná cesta přes půl zeměkoule, ještě s večerním mezipřistáním a jednáním s emírem v Kuvajtu. Dopoledne ještě prezidenta čekalo rozloučení, vojenská přehlídka před radnicí a poslední audience u krále. Vzal si prášek na spaní, protože jsme měli o pět hodin víc než v Praze, aby se na náročný den vyspal.

My jsme ještě seděli s prezidentovým lékařem Michalem Šerfem a ředitelem zahraničního odboru Pavlem Seiftem u mne v pokoji a bavili jsme se. Vtom se rozrazily dveře a v nich stál zakrvavený prezident s tváří zkroucenou bolestí. Vyskočili jsme, položili ho na postel a doktor ho začal prohlížet. Prezident byl potlučený a měl zlomená žebra. Po chvíli se vzpamatoval a začal vyprávět, co se stalo: Usnul brzy a tvrdě, ale po dvou hodinách se probudil a potřeboval jít na toaletu. V rozespalosti umocněné práškem na spaní si v labyrintu svého rozlehlého apartmá spletl dveře a zamířil na toaletu přes koupelnu, tudy by tam došel taky, ale přímo v cestě byl ten nesmyslný prázdný bazén. Vypínač nenašel, tak vykročil přes koupelnu potmě... Vzápětí se zřítil do kamenné nádrže. Apartmá bylo tak rozlehlé, že volání o pomoc neslyšela ani ochranka, která seděla před vchodem, ani já, který jsem měl pokoj (tedy několik pokojů) hned vedle. Vyčítali jsme si, co jsme mohli udělat jinak, ale bylo pozdě. Prezident nechtěl ani za nic slyšet o nemocnici. Bylo jasné, že by ho hospitalizovali na královské klinice, pozvali by nejlepší americké specialisty na žebra, pobyl by tam měsíc...ne, o tom jsme vážně nemohli uvažovat. To pak znamenalo, že budeme muset zranění před Thajci zatajit, při jejich pohostinnosti a laskavosti by byli upřímně nešťastni, a to nechtěl Václav Havel dopustit, to si nezasloužili. Znamenalo to, že přes kruté bolesti bude muset prezident zítřejší přehlídku a audienci, let a jednání v Kuvajtu absolvovat se zabandážovaným hrudníkem a nesmí ani náznakem dát najevo bolest. Bude se muset stále usmívat, tak jak je v Thajsku zvykem... Jak jsme se dohodli, tak to prezident splnil. Byli jsme během hodinového ceremoniálu jako na trní a nespustili jsme oči z prezidenta, jak to zvládne. Zasloužil by si Oskara, Thajci nic nepoznali. Odletěli jsme do Kuvajtu a pozdě v noci domů, a teprve po podrobném vyšetření v Praze jsme přiznali, jak dramaticky skončila návštěva Thajska.

Diplomatický skandál

Někdy jsem prožíval horké chvílky i já. Při státní návštěvě Turecka v r. 2000 jsem měl po jednání prezidentů brífink s novináři a padla otázka, zda by Václav Havel souhlasil na Kypru s federativním uspořádáním. Kypr byl od roku 1974 po turecké invazi

rozdělen na řeckou část na jihu a tureckou část na severu, oddělovala je „green line“, zelená linie, spravovaná vojsky OSN. Asi jsem dost pečlivě nečetl podkladové materiály, prostě mi nepřípadla federace jako špatné řešení, a tak jsem prohlásil, že prezident Havel by byl pro federativní uspořádání Kypru. Za půl hodiny přišla depeše z naší kyperské ambasády, chvíli poté telefonoval vrchní ředitel Ministerstva zahraničních věcí, po něm řecký velvyslanec a najednou bylo zřejmé, že jsem šlápl do vosího hnízda. Všichni se ptali, jak došlo k zásadnímu obratu české zahraniční politiky v tak citlivé otázce, jako bylo uspořádání obou znesvářených komunit na Kypru. Prezident z toho měl trochu legraci, taky moc nechápal, o co se tady hádají, ale mně do smíchu nebylo. Hned po návratu jsem šel pokorně na kyperskou ambasádu v Praze, abych to s velvyslancem vyžehlil. Přivítal mě hodně chladně, dalo mi práci ho přesvědčit, že mým záměrem nebylo znevýhodnit řeckou menšinu vůči turecké v tomto citlivém mezinárodním sporu; hodně mi pomohla rakije, kterou jsme během večera popíjeli. Loučili jsme se dlouho po půlnoci jako nejlepší přátelé, velvyslanec mi dal na cestu ještě jednu láhev a vyprovázel mě až k autu.

OBSAH

PROLOG

Univerzita Karlova
Televize
Na nábřeží
Polévka
Politická jednání
Narozeniny Karla Schwarzenberga
Vánoce 1992
Volba prezidenta
Opět na Hradě
Z nábřeží na Hrad
První zkušenost

ČLOVĚK VÁCLAV HAVEL

Fárův hrnec
Šortky? Nikdy!
Smoking
Tom Cruise
Telefony
Ochranka
Tatra Prezident
Rolls-Royce
Zdvořilost

Druhý projev
Finále ve Wembley
Návrat z Nagana

HRAD A LÁNY

Pražský hrad
Zámek Lány

DOMÁCÍ CESTY

Co tam mám říkat?
Sekaná
Ten malý!
Přejezd přes přejezd
Falešná kolona
Večer u táboráku

NA HRADEĚ

Poradci

Nástupní audience
Pokyny Hradu
Pavel Tigrid
Prezidentův program

PROJEVY

Čekání na múzu
Harvardský projev

VÁCLAV KLAUS

Klub Netopýr
Dva protipóly
Spor o Rushdieho
Masarykova knihovna

NEMOCI

Karcinom plic
Operace
Innsbruck

OLGA HAVLOVÁ

Autorita
Nemoc

DAGMAR HAVLOVÁ

Svatba
Krušné začátky

MÉDIA

Novináři
Natáčení s dětmi
Novoroční projev
Mluvčí
Brífink v Bílém domě
Kanadská televize
Televize
Hovory v Lánech
Hovory s babičkou

VSTUP DO NATO

Jazzový večer v Redutě
Cesta do NATO
Cosmic Top Secret

STÁTNÍ NÁVŠTĚVY U NÁS

Singapurská večeře
Speciál kuvajtského emíra
Návštěvy z Ameriky
Bill a Madeleine U Zlatého tygra
Hospůdky v Havlem
Bělouš Juana Carlose
Turek pro královnu
Tlumočnice
Státní návštěva na kolech

CESTY DO ZAHRANIČÍ

Maďarsko
Pohřeb krále Badouina
Let do Mostaru
Jižní Amerika
Brazílie
Brazilské Lidice
Sao Paulo
Amazonka
Náčelníkem indiánů
Pinochet
Velikonoční ostrov
Památný odlet z Argentiny
Sjeté pneumatiky
Maorové
Kosovo

Indická hospůdka
Saúdská Arábie
Večírek v paláci
Audience u krále
Šejkové v poušti
Drama v Thajsku
Diplomatický skandál
Waldorf Astoria
Amerika
Bill Clinton a Monika
Tiskovka s Clintonem
Na chalupě u Bushů
Večeře v Bílém domě
Condoleezza
Jicchak Rabin
Diplomatická abeceda
Jásir Arafat
Richard von Weizsäcker
Svatosti
Naše tlumočnice

EPILOG

Poslední den v Lánech
Loučení